

Правех чай, когато чух звънеца на вратата. Бях толкова погълната от мислите си, че не го бях чула първия път. Отворих вратата на Махшид. „Помислих, че не сте вкъщи“, каза тя, подавайки ми букет от бели и жълти нарциси. Докато сваляше черната си дреха, ѝ казах: „В къщата няма мъже – можеш да свалиш и това“. Тя се поколеба, преди да се освободи от дългата черна забрадка. И Махшид, и Ясси ходеха с покрити глави, но Ясси напоследък носеше по-свободно забрадката си. Завързваше я на хлабав възел под брадичката, така че тъмнокестенявата ѝ коса, небрежно сресана на път по средата, се подаваше отдолу. Махшид обаче имаше прическа, косата ѝ беше старателно подвита навътре. Късият бретон я правеше по странен начин старомодна, стори ми се, че изглежда повече като европейка, отколкото като иранка. Върху бялата си блуза носеше тъмносин жакет с огромна жълта пеперуда, избродирана на дясната страна. Посочих пеперудата: „Това в чест на Набоков ли е?“.

Вече не си спомням кога Махшид дойде за първи път на моите курсове в университета. Струваше ми се, че винаги е била там. Баща ѝ, набожен мюсюлманин, подкрепяше ревностно Революцията. Тя носеше забрадка и преди Революцията, а в дневника си пишеше за самотните сутрини, когато ходела в един моден девически колеж, където я подминавали и не ѝ обръщали внимание – по ирония на съдбата заради облеклото ѝ, кое то по онова време привличало много погледи. След Революцията изкара пет години в затвора заради връзките си с една дисидентска религиозна организация, беше ѝ забранено да продължи образованието си за срок от две години след излизането ѝ от затвора.

Представям си я в онези предреволюционни дни как върви нагоре по улицата към колежа в слънчевото утро. Виждам я как крачи сама, забила глава в земята. Тогава, както и сега, не се е радвала на ясния ден. Казвам *тогава, както и сега*, защото Революцията, която наложи и на други да носят забрадки, не избави Махшид от нейната самота. Преди Революцията тя би могла в известен смисъл да се гордее, че е изключение. Тогава е носила забрадката като свидетелство за своята религия. Решението ѝ е било доброволен акт. Когато Революцията налага на други да ходят със забрадка, нейният акт става безсмислен.

Махшид е благовъзпитана в истинския смисъл на думата: у нея има благородство и някакво достойнство. Кожата ѝ грее като лунна светлина, очите ѝ са с формата на бадем, а косата ѝ е смолисто черна. Облича се в пастелни цветове и говори тихо. Религията би трябвало да я закриля, но не го прави. Не мога да си я представя в затвора.

През всички години на познанството ми с Махшид тя рядко споменаваше за преживяванията си в затвора, които я бяха оставили за цял живот с увреден бъбрек. Един ден говорехме за всекидневните си ужаси и кошмари и тя каза, че спомените от затвора я връхлитат от време на време, но още не знае как да ги изговори. „Във всекидневието обаче – добави тя, – има не по-малко ужаси, отколкото в затвора.“

Попитах Махшид иска ли чай. Внимателна както винаги, тя каза, че предпочита да изчака другите, и се извини, че е подранила. „Мога ли да помогна с нещо?“ – попита. „Наистина няма нужда от помощ. Чувствай се като у дома си“ – казах ѝ и отидох в кухнята с цветята да потърся ваза. Звънецът отново иззвъня. „Аз ще отворя!“ – извика Махшид от всекидневната. Чух смях: Мъна и Ясси бяха дошли.

Мъна влезе в кухнята, носеше малък букет от рози. „Това е от Нима – каза тя. – Иска да ви накара да се чувствате зле, защото не сте го включили в курса. Каза, че по време на заниманията ни ще марширува пред къщата ви с букет от рози в знак на протест.“

Докато нареждах сладкишите върху един голям поднос, попитах Мъна дали вижда в цветовете думите на стиховете си. „Набоков пише в автобиографията си, че той и майка му виждали буквите на азбуката в цветовете – обясних аз. – Казва за себе си, че е писател художник.“

„Ислямската република направи така, че вкусът ми за цветовете загубя – отвърна Мъна, като продължи да си играе с изхвърлените листа от розите. – Искам да нося крещящо ярки цветовете като сладникаво розово или доматино червено. Толкова съм зажадняла за цветовете, че не ги виждам като внимателно подбрани думи за поезия.“ Мъна беше от хората, кои то изпадат във възторг, но не преживяват щастие. „Ела, искам да ти покажа нещо – казах аз и я заведох в спалнята. – Когато бях малка, най-важно беше да знам какви са цветовете на местата и нещата в приказките за лека нощ, кои то баща ми разказваше. Исках да знам какъв цвят е роклята на Шехерезада, покривката на леглото ѝ, цветът на злия дух и на вълшебната лампа, а веднъж го попитах какъв е цветът на рая. Той каза, че може да е какъв то искам. Това не беше достатъчно. Но един ден, когато имахме гости и аз ядях супа в трапезарията, погледът ми се спря на една картина, коя то висеше на стената, откакто се помнех, и веднага разбрах какъв е цветът на моя рай. „Ето го“, казах аз и гордо посочих една малка картина с маслени бои в стара дървена рамка: пейзаж в зелено с пишно избуели листа с две птички, две тъмноревени ябълки, една златиста круша и малко синьо.“

„Моят рай е син като синьото на плувен басейн! – възкликна Мъна, без да отглежда очи от картината. – Ние живеехме в голяма градина, коя то беше на баба ми и дядо ми – каза тя, като се обърна към мен. – Нали знаете старите персийски градини с овощните дървета, праскови, ябълки, череша, сливи и една-две върби. Най-хубавите ми спомени са свързани с плуване в нашия огромен басейн с неправилна форма. Бях шампион по плуване в училище и баща ми много се гордееше с това. Година след Революцията той умря от инфаркт и след това правителството конфискува къщата и градината ни и се преместихме в един апартамент. Оттогава не съм плувала. Мечтата ми е на дъното на този басейн. Имам един повтарящ се сън, в който се гмуркам да извадя нещо от паметта на баща ми и от моето детство“ – допълни тя, докато вървахме към всекидневната, защото на вратата пак се звънеше.

Азин и Митра бяха дошли заедно. Азин свалеше черната си горна дреха в стил кимоно – японските мотиви бяха последна мода по онова време, и под нея се разкри бяла блуза с бродерия, която не се и опитваше да прикрие раменете ѝ, големи златни обеци и розово червило. Носеше клонче дребни жълти орхидеи – „От Митра и от мен“, каза тя по нейния си типичен начин, който мога да опиша само като флиртаджийско цупене.

Насрин пристигна след тях. Носеше две кутии с нуга – „Подарък от Исфахан“, обяви тя. Беше облечена в обичайната си униформа – тъмносиня горна дреха, тъмносиня забрадка и черни обувки с равна подметка. Когато я видях за последен път в университета, носеше огромен черен чадор, който не скриваше само овала на лицето ѝ и две неспокойни ръце, които, ако не пишеше или не си играеше с нещо, бяха в постоянно движение, сякаш се опитваха да се измъкнат от плътния черен плат. Напоследък не ходеше с чадор, а с дълги безформени дрехи в тъмносиньо, черно или тъмнокафяво със съответните плътни забрадки, кои то скриваха косата ѝ и стесняваха лицето ѝ. Имаше дребно, бледо лице, толкова прозрачна кожа, че можеше да се преброят вените ѝ, гъсти

вежди, дълги мигли, живи очи (кафяви), малък прав нос и гневна уста – една недовършена миниатюра на майстор художник, който внезапно е прекъснал работата си и е оставил добросъвестно нарисуваното лице сред небрежно нанесени черни краски.

Чухме звук от свистене на гуми и внезапно спиране. Погледнах през прозореца – малко старо рено, кремаво на цвят, беше спряло на тротоара. Зад волана млад мъж с модни очила и предизвикателен профил, подпрял на отворения прозорец скрит в черен ръкав лакът, се държеше така, сякаш караше порше. Гледаше право напред, докато говореше на жената, която седеше до него. Само веднъж обърна глава надясно – ядосано, както ми се стори, и то когато жената слезе от колата и той гневно блъсна вратата зад нея. Когато тя стигна до външната врата, той си подаде главата през прозореца и изкрещя нещо, но тя не се обърна да отговори. Старото рено беше на Саназ; тя го беше купила със спестени от заплатата си пари.

Понечих да се върна в стаята, бях се изчервила заради Саназ. Това сигурно е противният ѝ брат, помислих си аз. Секунди след това звънецът иззвъня, чух бързите стъпки на Саназ и отворих вратата. Тя изглеждаше измъчена, сякаш беше бягала от някого, който я следи, или се опитва да я ограби. Веднага щом ме видя, успя да се усмихне и задъхана да каже: „Надявам се, че не съм закъсняла много“.

Двама много важни мъже управляваха живота на Саназ в момента. Единият беше брат ѝ. На деветнайсет години той още не беше завършил гимназия, но беше любимец на техните родители, които след две момичета, едното от които беше умряло на тригодишна възраст, най-накрая бяха ощастливени със син. Той беше разглезен и голямата му страст беше Саназ. Доказваше мъжествеността си, като я следеше, подслушваше телефонните ѝ разговори, разкарваше се с колата ѝ и я контролираше какво прави. Родителите се опитали да успокоят Саназ и я помолили като по-голяма сестра да прояви търпение и разбиране, да използва майчинските си инстинкти, докато той премине през този труден период.

Другият беше нейният любим от детските ѝ години, едно момче, което тя познаваше от единайсетгодишна възраст. Родителите на децата били първи приятели и семейства прекарвали заедно много време и много ваканции. Саназ и Али изглеждали като вечните влюбени. Родителите одобрявали дружбата им и казвали, че това е среща в рая. Преди шест години, когато Али отишъл в Англия, майка му започнала да нарича Саназ негова невеста. Двамата си пишели, разменяли си снимки и когато ухажорите на Саназ се увеличили, се заговорило за годещ и среща в Турция, където за иранците не се изисква входна виза. Всеки момент това събитие щяло да стане и тя го очаквала със страх и трепет.

Никога не бях виждала Саназ без униформата ѝ и не можех да отместя поглед, докато сваляше дългата си дреха и забрадката. Носеше оранжева тениска, напъхана в тесни джинси, и кафяви ботуши, но голямото преобразяване беше пицната лъскава тъмнокаестенява коса, която сега ограждаше лицето ѝ. Тя тръсна това великолепие наляво, после надясно; този жест, както забелязах по-късно, ѝ беше станал навик – завърташе глава и току прокарваше пръсти през косата си, сякаш да се увери, че най-ценното ѝ притежание е все още на мястото си. Чертите ѝ бяха омекотени и по-лъчезарни – от черната забрадка, която носеше на обществени места, лицето ѝ изглеждаше изпито и почти строго.

„Съжалявам, че малко закъснях – каза тя задъхано, прокарвайки пръсти през косата си. – Брат ми настоя да ме докара, но отказа да стане навреме. Никога не става преди десет, но винаги иска да знае къде отивам. Няма значение дали е тайна среща, предварителна уговорка или нещо друго.“

„Притеснявам се да не би някоя от вас да има неприятности заради този курс – казах аз, приканвайки ги да заемат местата си около масата във всекидневната. – Надявам се, че родителите и съпрузите ви приемат спокойно нашите събирания.“

Насрин, която се разхождаше из стаята и разглеждаше картините, сякаш ги виждаше за първи път, спря и безцеремонно каза: „Споменах на баща ми съвсем между другото за идеята, просто да проверя реакцията му, и той бурно я отхвърли.“

„Как го накара да те пусне да дойдеш?“ – попитах аз. „Излъгах – каза тя. – Какво друго можех да направя с човек, който се държи като диктатор с дъщеря си и не я пуска, на толкова години, да отиде на курс по литература само за жени? Отношението ни към режима не е ли същото? Може ли да кажем на Революционната гвардия истината? Лъжем ги; крием, че имаме сателитни чинии. Казваме им, че в къщите ни няма непозволени книги и алкохол. Дори многоуважаемият ми баща ги лъже, когато безопасността на семейството е застрашена“ – добави предизвикателно Насрин.

„Ами ако ми се обади да провери?“ – попитах полушеговито. „Няма. Имам страхотно алиби. Казах, че с Махшид сме предложили да превеждаме ислямски текстове на английски.“ „И той ти повярва?“ „Ами, нямаше причина да не ми повярва. Не съм го лъгала преди – е, само малко, пък и той искаше да повярва. А на Махшид има пълно доверие.“

„Значи, ако ми се обади, трябва да го излъжа ли?“ , продължих да настоявам аз. „Както прецените – каза Насрин след известно мълчание, гледайки неспокойните си ръце. – *Наистина* ли мислите, че трябва да му кажете? – Сега вече долавях нотка на отчаяние в гласа ѝ. – Ще ви създам ли неприятности?“

Насрин винаги се държеше толкова уверено, че понякога забравях колко уязвима е тя въпреки дръзкото си поведение. „Разбира се, че приемам уверението ти – отговорих по-внимателно. – Както сама каза, ти си голямо момиче. Знаеш какво правиш.“

Бях седнала на обичайното си място, на стола срещу огледалото, където беше планината. Странно е да гледаш в огледало и вместо себе си да видиш изглед, който е толкова далеч от теб. Махшид, след известно колебание, седна на стола до мен отдясно. На кушетката в десния край се настани Мъна, а в левия – Азин; двете инстинктивно седнаха далеч една от друга. Саназ и Митра заеха малкото канапе и допрели глави, зашепнаха и се разсмяха.

В този момент влязоха Ясси и Насрин и се заоглеждаха къде да седнат. Азин потупа с ръка празното място на кушетката до себе си, давайки знак на Ясси. Ясси се поколеба за миг, после се намести между Азин и Мъна. Отпусна се тежко между двете и, изглежда, не им остави много място, защото те останаха поизправени и леко вдървени на двата края. Без горната дреха се виждаше, че има малко излишно тегло, като че ли не беше загубила бебешката си пълнота. Насрин беше отишла в трапезарията за стол. „Може да се сместиш тук“, каза Мъна. „Не, благодаря, предпочитам стол с права облегалка.“ Като се върна, сложи стола между кушетката и Махшид.

Те запазиха това разпределение, останаха му верни до края. То очертаваше емоционалните им граници и отношенията помежду им. Така започна първият ни урок.